

деревини та кераміка, як традиційні види мистецтва, у сучасному контексті набувають нових форм і значень. Вони стають засобом дослідження матеріалу, простору, ідеї.

У цьому процесі народжується нова художня мова, яка поєднує минуле і сучасне, традицію і новаторство, матеріальне і концептуальне. Саме ця мова визначає обличчя сучасного декоративно-прикладного мистецтва, роблячи його актуальним, динамічним і відкритим до змін.

Список використаних джерел

1. Найдено О. С. *Українське народне мистецтво: традиції та сучасність*. Київ: Наукова думка, 1989.
2. Рубан В. В. *Сучасне декоративно-прикладне мистецтво України*. Київ: Інтертехнологія, 2011.
3. Титаренко В. І. *Художня обробка деревини*. Київ: Вища школа, 1995.
4. Соловей В. В. Місце барської кераміки у гончарній спадщині України. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Том 2. С. 66-71. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-2-11>
5. Шмагало Р. Т. *Енциклопедія художнього металу: у контексті декоративного мистецтва України*. Львів: Априорі, 2015.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.31>

Світлана Басовська
м. Вінниця, Україна,
Orcid: 0000-0002-8662-3887
e-mail: svitlana.basovska@vspu.edu.ua

ГЛЯДАЦЬКИЙ ДОСВІД У СИСТЕМІ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: УКРАЇНСЬКА ОПЕРА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розглядається феномен глядацького досвіду як важливого компонента музично-театральної комунікації в сучасній українській опері. Аналізується вплив цифрової культури та інноваційних сценічних технологій на трансформацію сприйняття оперної вистави та формування нових моделей взаємодії між сценічною дією та її аудиторією. Особливу увагу приділено ролі сольних вокальних форм у розкритті психологічного змісту персонажів і формуванні емоційного співпереживання глядача. Висвітлюється значення поєднання національної музично-сценічної традиції та сучасних технологічних практик у розвитку українського оперного мистецтва.

Ключові слова: українська опера глядацький досвід, музично-театральна комунікація, цифрова культура, сольні вокальні форми, оперна режисура, музичний театр, інноваційні сценічні технології.

Abstract. The article examines the phenomenon of audience experience as an important component of musical-theatrical communication in contemporary Ukrainian opera. The study analyzes the influence of digital culture and innovative stage technologies on the transformation of operatic perception and the formation of new models of interaction between stage action and the audience. Particular attention is given to the role of solo vocal forms in revealing the psychological content of characters and shaping the emotional engagement of the spectator. The paper also highlights the significance of combining national musical and theatrical traditions with modern technological practices in the development of Ukrainian opera.

Keywords: Ukrainian opera, audience experience, musical and theatrical communication, digital culture, solo vocal forms, opera directing, musical theatre, innovative stage technologies.

У сучасному музично-театральному дискусії дедалі більшої актуальності набуває проблема переосмислення комунікативної природи оперного мистецтва, зокрема тих механізмів, які визначають взаємодію сценічного твору та його реципієнта. У цьому контексті особливої уваги набуває категорія глядацького досвіду, що постає не лише як результат сприйняття художнього явища, а як складна система культурних, психологічних і семіотичних взаємодій, у межах яких формується цілісне розуміння музично-театрального тексту. Сучасні музикознавчі та культурологічні дослідження все частіше зміщують акцент з аналізу виключно внутрішньої структури оперного твору – його драматургії, композиції чи режисерської інтерпретації – до широкого розгляду комунікативного простору, у якому функціонує опера як особливий тип художньої події.

У такій перспективі глядацький досвід постає як ключовий компонент музично-театральної комунікації, що забезпечує процес смислотворення у взаємодії між авторським задумом, виконавською інтерпретацією та рецептивною активністю аудиторії. Опера, будучи синтетичним видом мистецтва, історично поєднує різні художні практики: музичну, театральну, візуально-просторову, пластичну та технічну. Саме ця багато вимірність визначає її особливий комунікативний потенціал, оскільки процес сприйняття оперної вистави відбувається на перетині кількох рівнів художньої інформації: музичної інтонації, драматургічного розвитку, сценічного жесту, пластики руху, світлових та сценографічних ефектів.

Упродовж історичного розвитку оперного театру технічні засоби сценічного оформлення завжди відігравало важливу роль у формуванні художнього простору вистави. Від барокових механічних сценічних конструкцій до сучасних мультимедійних технологій, розвиток опери супроводжувався постійним розширенням її виражальних можливостей. У цьому сенсі технологічний фактор не може розглядатися лише як допоміжний елемент сценічного оформлення; навпаки, він постає органічною складовою

еволюції музично-театральної форми, що безпосередньо впливає на характер глядацького сприйняття.

Особливо виразно ця тенденція проявляється у культурному просторі ХХІ століття, який характеризується активним розвитком цифрових медіа та нових комунікаційних технологій. Сучасний глядач дедалі більше орієнтується на інтерактивні форми художнього досвіду, що передбачають ефект занурення, мультидійність та можливість безпосередньої взаємодії з мистецьким середовищем. У результаті змінюється сама структура реценції сценічного мистецтва: глядач перестає бути лише пасивним спостерігачем і набуває ролі активного співучасника художньої події.

У цьому контексті опера починає функціонувати не тільки як музично-драматичний твір у традиційному сценічному форматі, але й як комунікативний простір досвіду, у якому поєднуються різні типи художньої взаємодії. Використання цифрових медіа технологій, відео проєкцій, елементів доповненої та віртуальної реальності сприяє формуванню нових моделей сценічної репрезентації, що істотно змінюють характер глядацького залучення до мистецького процесу. Таким чином, сучасна опера дедалі більше постає як динамічна система художніх комунікацій, у яких поєднується традиційні естетичні принципи музично-театрального мистецтва та новітні технологічні практики цифрової культури.

Для українського оперного театру ці процеси мають особливе значення, оскільки вони відкривають нові можливості для осмислення національної музично-сценічної традиції в контексті глобальних культурних трансформацій. Аналізуючи сучасні тенденції розвитку української опери засвідчує, що її комунікативна функція значною мірою пов'язана з репрезентацією національних культурних смислів. Історично український музичний театр формувався у тісному зв'язку з народнопісенною традицією, яка стала одним із головних інтонаційних джерел формування національного стилю. Українська опера від початку свого становлення виступала своєрідним художнім простором, у якому відображалися світоглядні цінності народу, його історична пам'ять та ментальні архетипи. Саме тому опора на народну пісню стала важливим чинником формування національної ідентичності українського музичного театру. Використання народнопісенних інтонацій не лише забезпечувало опері національну стилістичну визначеність, але й створювало особливий механізм комунікації з аудиторією, для якої ці інтонаційні структури були культурно впізнаваними. Завдяки цьому глядацьке сприйняття оперного твору набувало характеру своєрідного культурного співпереживання, що поєднувало естетичний досвід із національною самоідентифікацією. «Успіх постановок творів Євгена Станковича («Страшна помста»), Алли Загайкевич («Вишиваний. Король України»), експериментальних проєктів Романа Григоріва та Іллі Разумейка актуалізує проблему дослідження генезису та специфіки розвитку національного оперного мистецтва у контексті загальних процесів становлення і ствердження української культури як самостійної та

самобутньої гілки культури європейської» [1, с.]. У багатьох сучасних українських операх цей принцип зберігає свою актуальність, однак реалізується у значно ширшому стилістичному спектрі. Так цікаво розглянути до прикладу сучасну українську фольклорну оперу «Ukraine – Tera Incognita» У. Горбачевської та М. Олійник, особливістю інтерпретації фольклору в опері є органічне поєднання з інструментальною джазовою імпровізацією та музично-виражальними засобами сучасного оркестрування. Традиційний оперний вокал тут замінено автентичним народним співом. Композитори дедалі частіше звертаються не до прямого цитування фольклору, а до його інтонаційного переосмислення, використовуючи окремі мелодичні формули або жанрові альянзи, що мають семантичне навантаження в системі народної культури. Таким чином формується особливий тип музичної мови, в якій традиційні інтонаційні моделі інтегруються у сучасний художній контекст, створюючи нові форми взаємодії між культурною пам'яттю та актуальним мистецьким досвідом.

Особливу роль у формуванні глядацького досвіду в оперному театрі відіграють сольні вокальні форми, що виступають основним засобом розкриття внутрішнього світу персонажів. У сучасній українській опері вони демонструють значне жанрове та стилістичне розмаїття, яке зумовлене специфікою авторських концепцій та особливостями драматургічної побудови творів. У низці сучасних оперних творів композитори активно експериментують із формою вокального монологу, який дозволяє максимально глибоко розкрити психологічний зміст образу. Такий підхід характерний, зокрема, для камерних і моноопер, де вокальна партія стає центральним елементом драматургічної структури. У цьому випадку глядацький досвід формується не лише через сприйняття музичного тексту, але й через співпереживання внутрішньої драматургії персонажа. Сольна вокальна форма виступає своєрідним психологічним каналом комунікації, що поєднує сценічну дію із внутрішнім світом слухача. Водночас сучасні композитори активно переосмислюють традиційні принципи формотворення, інтегруючи у вокальні номери елементи різних музичних стилів, включаючи джазові імпровізаційні структури, електронну музику та експериментальні вокальні техніки. У результаті виникає нова модель оперного музичного мовлення, що поєднує академічну традицію з актуальними художніми практиками.

У ХХІ столітті суттєвий вплив на розвиток музичного театру здійснює стрімке поширення цифрових медіа технологій. Вони змінюють не лише технічні можливості сценічного оформлення. Але й саму логіку художньої комунікації між театром і глядачем. Цікаво спостерігати за розгортанням сценічної дії опери-міфу «Ukraine – Tera Incognita», «Лис Микита» Івана Небесного, «Вишиваний Король України» Алли Загайкевич, «Чорнобльдорф» Романа Григорів та Іллі Разумейка, де активно використовуються мультимедійні прийоми, що дає глядачеві більш глибокого візуального і звукового сприйняття. Сучасні оперні постановки дедалі частіше використовують мультимедійні засоби, відео проекції, інтерактивні екрани та

технології розширеної реальності. Такі інновації дозволяють створювати складні візуально-просторові структури, що розширюють межі традиційного сценічного простору. У результаті формується новий тип музично-театрального досвіду, який можна визначати як імерсивний. Глядач у цьому випадку не лише спостерігає за сценічною дією, але фактично занурюється у художній світ вистави, стаючи активним учасником естетичного процесу.

Особливо важливим є те, що цифрові технології відкривають нові можливості для популяризації оперного мистецтва. Онлайн-трансляції, VR-проекти та цифрові архіви дозволяють значно розширити аудиторію музичного театру. Долаючи географічні та соціальні бар'єри.

Водночас впровадження інноваційних технологій у сучасні оперні постановки має значний вплив не лише на глядацьке сприйняття, але й на формування нових освітніх та професійних орієнтирів у мистецькому середовищі. Цифрові медіа, мультимедійні сценографічні рішення, відео проєкції та імерсивні сценічні практики змінюють саму структуру сценічного досвіду оперної вистави, формуючи новий тип взаємодії між сценічною дією та аудиторією.

Подібні тенденції сприяють активізації інтересу до оперного мистецтва серед здобувачів мистецької освіти, зокрема студентів вокальних факультетів. Сучасні сценічні практики демонструють нові можливості професійної реалізації вокаліста, який у межах оперного спектаклю постає не лише як інтерпретатор музичного тексту, але і як учасник складного синтетичного театрального процесу. У цьому контексті оперна вистава стає своєрідним художнім лабораторним простором, де поєднуються музична драматургія, акторська дія, сценічна пластика та візуально-технічні елементи.

Сучасна оперна постановка дедалі частіше постає як складна режисерська концепція, у якій визначну роль відіграє система запропонованих обставин, що формує логіку сценічної поведінки виконавця. Режисерська інтерпретація твору, використовуючи можливості сучасної сценографії, світлових ефектів та цифрових медіа, створює багаторівневу систему художніх знаків, у межах якої розгортається сценічна дія. У такому художньому середовищі співак стає не лише виконавиць вокальної партії, але й активним учасником драматургічного процесу. Який через голос, пластику та акторську дію формує сценічний образ.

Відповідно до цих тенденцій значно зростає значення акторської підготовки вокаліста. Сучасний оперний співак повинен володіти не лише високим рівнем вокально-технічної майстерності, але й здатністю до глибокого психологічного перевтілення, сценічної імпровізації та пластичної виразності. Саме тому в системі підготовки майбутніх виконавців дедалі більшої ваги набувають дисципліни, пов'язані з акторською майстерністю. Сценічним рухом, психологією сценічної дії та театральною режисурою. У таких умовах формується новий тип універсального виконавця-співак-актор. Такий тип

виконавця відповідає сучасним тенденціям розвитку оперного театру, який дедалі більше тяжіє до синтетичних форм художнього вираження.

Таким чином, інноваційні сценічні практики та цифрові технології впливають не лише на естетику сучасної опери, але й на трансформацію професійної підготовки вокалістів. У результаті формується нова модель виконавської культури, у якій поєднуються традиції академічного вокального мистецтва та сучасні театральні підходи до створення сценічного образу. Саме в цьому поєднанні відкриваються перспективи подальшого розвитку оперного мистецтва як складної системи музично-театральної комунікації у контексті цифрової культури.

Подальший розвиток українського оперного мистецтва значною мірою залежатиме від здатності поєднувати національну художню традицію з інноваційними технологічними можливостями. З одного боку, важливо зберігати інтонаційно-стильову спадковість української опери, що ґрунтується на народнопісенній культурі та історичній пам'яті. З іншого – необхідно активно інтегрувати нові форми художньої комунікації, які відповідають умовам сучасного цифрового середовища. Саме в цій взаємодії традиції та інновації формується нова модель функціонування музичного театру, де глядацький досвід стає центральним чинником еволюції оперного мистецтва. У такій перспективі опера постає не лише як сценічний жанр, але і як складний культурний феномен, що відображає процеси трансформації сучасної художньої свідомості.

Список використаних джерел:

1. Басовська С., Генезис та етапи розвитку українського оперного мистецтва: до питання періодизації УДК 782(477)(09)
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-1-6>
Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 76, том 1, 2024
2. Берегова О., Сучасна опера кінця XX- початку XXI століття: світові тенденції та українські реалії <https://doi.org/10.7596/taksad.v9i4.2817>,
Журнал досліджень історії, культури та мистецтва, 2020
3. Богачов, М., 2021. Без голосу: опера як тип уваги. Your Art, [online].
Режим доступу: <https://supportyourart.com/columns/bez-golosu-opera-yak-typ-uvagy-chastyna-1/> [дата звернення: 02.02.2021]
4. Горбачевська У., Олійник М. Творити свою оперу. Розмовляла Оля Лозинська. Збруч. 01.07.2020. URL: <https://zbruc.eu/node/98739>
(Дата звернення 09.11.2024)
5. Чекан, Ю.І., 2020. Музична сфера сучасної культури: виміри та конфігурації. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, 129, сс. 81–91

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.32>

Діана Самборська
М. Вінниця, Україна
Науковий керівник: Віктор Соловей
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0373-6008>
e-mail: victorsolovey79@gmail.com

СЮЖЕТНИЙ МІФОЛОГІЧНИЙ ПАПЕРОВИЙ 3D-АРТ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ХУДОЖНЬОГО ПРОЄКТУВАННЯ

Анотація. У статті розглядається паперовий 3D-арт як сучасна форма художнього проєктування, що поєднує традиційний матеріал із новітніми підходами до візуального мислення. Досліджено особливості використання міфологічної сюжеттики у створенні об'ємних художніх композицій, їхню символічну структуру та просторову організацію. Проаналізовано роль багатoshаровості, світла, кольору та технічних прийомів у формуванні художнього образу. Особливу увагу приділено взаємодії паперового 3D-арту з сучасними технологіями, зокрема цифровим моделюванням і лазерним різанням, а також значенню ручної праці у створенні унікальних мистецьких об'єктів. Визначено потенціал сюжетного міфологічного паперового 3D-арту у сфері сучасного мистецтва, дизайну, сценографії та освітньої діяльності.

Ключові слова: паперовий 3D-арт, художнє проєктування, міфологічна сюжеттика, паперове мистецтво, об'ємна композиція, візуальний наратив.

Abstract. The article considers paper 3D art as a modern form of artistic design, combining traditional material with the latest approaches to visual thinking. The features of the use of mythological plots in the creation of three-dimensional artistic compositions, their symbolic structure and spatial organization are studied. The role of multi-layering, light, color and technical techniques in the formation of an artistic image is analyzed. Special attention is paid to the interaction of paper 3D art with modern technologies, in particular digital modeling and laser cutting, as well as the importance of manual labor in the creation of unique artistic objects. The potential of plot-based mythological paper 3D art in the field of contemporary art, design, scenography and educational activities is determined.

Keywords: paper 3D art, artistic design, mythological plots, paper art, three-dimensional composition, visual narrative

У сучасному мистецькому просторі дедалі більшої актуальності набувають форми, що поєднують традиційні матеріали з новітніми підходами до візуального мислення. Однією з таких форм є паперовий 3D-арт — напрям, який виходить за межі площинного зображення та перетворює папір на об'ємний, багатовимірний художній об'єкт. Особливого значення цей напрям набуває у поєднанні з міфологічною сюжетикою, де образ, символ і простір формують цілісну систему художнього проєктування.

Папір як матеріал має давню історію використання в мистецтві. Його пластичність, доступність і здатність до трансформації роблять його універсальним засобом вираження. Проте тривалий час він залишався переважно носієм зображення — поверхнею для малювання, друку, графіки.

Сучасний паперовий 3D-арт змінює цю парадигму, перетворюючи папір на самостійний матеріал для створення об'ємних форм.

У цьому контексті важливим є поняття художнього проектування. На відміну від традиційного мистецтва, де акцент робиться на створенні окремого твору, проектування передбачає системне мислення, планування, взаємодію різних елементів. Паперовий 3D-арт стає не лише формою творчості, а й інструментом конструювання візуальних ідей.

Міфологічна сюжетика відіграє особливу роль у цьому процесі. Міфи — це універсальні наративи, які відображають архетипи, колективний досвід, уявлення про світ. Вони мають глибоку символічну структуру, що робить їх надзвичайно придатними для візуалізації. У поєднанні з об'ємною формою паперового мистецтва міф набуває нової якості — він стає не лише образом, а простором, у якому можна “перебувати”.

Сюжетний аспект паперового 3D-арту полягає у створенні композицій, що мають чітку наративну структуру. Це можуть бути сцени з міфів, казок, легенд, або ж авторські інтерпретації архетипічних сюжетів. Об'ємність дозволяє розгортати цей наратив у просторі, створюючи багаторівневі композиції, де кожен елемент має своє місце і значення.

Однією з ключових особливостей паперового 3D-арту є багатошаровість. Шари паперу, розташовані на різних рівнях, створюють ефект глибини, перспективи, руху. Це дозволяє художнику працювати не лише з формою, а й із простором, світлом, тінню. У результаті виникає складна візуальна структура, яка змінюється залежно від кута зору.

Світло відіграє особливу роль у таких композиціях. Воно підкреслює об'єм, створює тіні, акцентує деталі. У деяких проєктах світло стає невід'ємною частиною композиції, інтегруючись у неї як активний елемент. Це ще більше посилює ефект занурення у створений художником світ.

Міфологічні образи в паперовому 3D-арті часто набувають нових інтерпретацій. Традиційні персонажі можуть бути переосмислені відповідно до сучасного контексту, отримувати нові риси, символіку. Це дозволяє створювати діалог між минулим і сучасністю, робити міф актуальним для сучасного глядача.

Важливою є також роль кольору. Хоча папір часто асоціюється з білим або нейтральним фоном, сучасні художники активно використовують кольорові матеріали, поєднання відтінків, градієнти. Колір допомагає підкреслити емоційний стан, виділити композиційні центри, створити атмосферу.

Технічний аспект паперового 3D-арту включає різноманітні прийоми — вирізання, складання, згинання, нашарування, склеювання. Кожен із них має свої особливості і впливає на кінцевий результат. Важливо, що техніка тут не є самоціллю — вона підпорядкована ідеї, служить засобом її реалізації.

Сучасні технології також впливають на розвиток цього напрямку. Використання лазерного різання, цифрового моделювання, 3D-проектування відкриває нові можливості для створення складних форм. Водночас ручна